

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.9:614.2
DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v3.2024.27>

Ю. В. Гаруст
orcid.org/0000-0001-5450-4368
доктор юридичних наук, професор,
заступник директора з наукової роботи
Науково-дослідного інституту публічного права

АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Зважаючи на реформи вітчизняної системи охорони здоров'я науковці різних галузевих напрямів постійно звертають увагу на існуючі проблемні питання у сфері охорони здоров'я, серед яких важливого значення набуває діяльність суб'єктів публічної адміністрації у галузі надання адміністративних послуг. Надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я є одним із напрямків здійснюваної адміністративної реформи, яка покликана забезпечити захист прав та законних інтересів громадян, у тому числі і пацієнтів медичної сфери відповідно до міжнародних принципів і стандартів.

Актуальні питання проблематики надання адміністративних, державних, муніципальних, публічно-сервісних та публічних електронних послуг у царині медичної сфери відносин стала предметом наукових пошуків таких дослідників, як В.Д. Волков, Б.О. Логвиненко, Г.В. Мазур, Р.А. Майданик, О.П. Світличний, Я.І. Сенюта, С.Г. Стеценко, Т.М. Ямненко та ін. Водночас прийняття нових законодавчих актів із забезпечення правового регулювання відносин у сфері охорони здоров'я в Україні потребує нових поглядів щодо надання адміністративних послуг у цій сфері суспільних відносин.

Метою статті є дослідження правових засад надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я.

Сферу охорони здоров'я в Україні можна віднести до найбільш проблемних і таких, що потребують невідкладного реформування та модернізації. У ситуації, що склалася, багато першопричин, проте найвагомішою з них є невідповідність національної системи охорони здоров'я вимогам сьогодення [1, с. 110].

О.П. Світличний також звертає увагу, що існуюча на сьогодні система охорони здоров'я в нашій країні є критичною. Якщо європейські країни в останні десятиліття обрали шлях розбудови від санітарного нагляду і боротьби з інфекційними хворобами до «нового» громадського

здоров'я, зосереджуючи увагу на зміцненні здоров'я, профілактиці захворювань і міжсекторальній взаємодії, яка виходить за рамки системи охорони здоров'я. Така переорієнтація дозволила країнам Європейського Союзу зробити суттєвий стрибок у сфері громадського здоров'я [2, с. 110].

Загалом треба сказати, що у цьому питанні суттєвою допомогою держави у відносинах із громадянами є надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я. Прийнятий 06.09.2012 р. Закон України «Про адміністративні послуги» №5203-VI [3], визначає адміністративну послугу як результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або здійснення обов'язків такої особи відповідно до закону.

Тому, як зазначав В.Б. Авер'янов розвиток демократичних засад державного управління з урахуванням європейських принципів і стандартів знаходиться у тісному взаємозв'язку з реалізацією стратегічних пріоритетів зовнішньої політики Української держави. Вагома роль у розв'язанні цього стратегічного завдання належить галузі адміністративного права. Адже саме ця галузь має бути спрямована на забезпечення прав і свобод людини в усіх сферах їх взаємодії з органами публічної адміністрації, їх посадовими особами [4, с. 4].

Висловлена думка видатного вченого є актуальною в умовах сьогодення, в повній мірі стосується взаємовідносин суб'єктів публічної адміністрації, їх посадових осіб при наданні адміністративних послуг громадянам у сфері охорони здоров'я. Відповідно до п. 11 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про адміністративну процедуру» від 17.02.2022 р. № 2073-IX [5], функції публічної адміністрації полягають у наданні адміністративних послуг, здійсненні інспекційної (контрольної, наглядової) діяльності, вирішення інших справ за заявою особи або за власною ініціативою адміністративного органу.

Важливою складовою як державних, так і муніципальних послуг є адміністративні послуги. Належність послуг до адміністративних визначається за такими критеріями: повноваження адміністративного органу щодо надання певного виду послуг визначається законом; послуги надаються адміністративними органами шляхом реалізації владних повноважень; послуги надаються за зверненням фізичних та юридичних осіб; результатом розгляду звернення є адміністративний акт, що має індивідуальний характер (свідоцтво, ліцензія, дозвіл тощо); надання послуг пов'язане із забезпеченням створення умов для реалізації фізичними та юридичними особами прав, свобод і законних інтересів [6].

Залежно від суб'єкта, що надає послуги у сфері охорони здоров'я, слід розрізняти медичні та адміністративні послуги. Стаття 1 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ, медичну послугу визначає як послуга, що надається пацієнту закладом охорони здоров'я або фізичною особою-підприємцем, яка зареєстрована та одержала в установленому законом порядку ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, та оплачується її замовником. Замовником послуги з медичного обслуговування населення можуть бути держава, відповідні органи місцевого самоврядування, юридичні та фізичні особи, у тому числі пацієнт [7].

На відміну від законодавчого визначення О.М. Шевчук під «медичною послугою» розуміє корисну діяльність постачальника послуг, яка спрямована на задоволення потреб здоров'я людини, діагностику, лікування або профілактику захворювання, реабілітацію та надання медичної допомоги, пов'язаної з вагітністю, пологами, і підлягає ліцензуванню [8 с. 364]. На нашу думку, таке теоретичне визначення не в повній мірі охоплює складові поняття «медична послуга» наданого законодавцем. Водночас ми погоджуємося із думкою О.А. Музики-Стефанчук, згідно якої «адміністративна послуга у сфері охорони здоров'я» – це результат здійснення владних повноважень уповноваженим суб'єктом, який реалізує публічні функції у сфері охорони здоров'я та відповідно до закону й за заявою фізичної або юридичної особи забезпечує юридичне оформлення набуття, зміни чи припинення прав та/або обов'язків такої особи» [9, с. 263].

Наведене є свідченням того, що суб'єктами надання медичної послуги є публічна адміністрація, якій законодавець делегував повноваження щодо надання такого виду послуг. При цьому ефективність діяльності публічної адміністрації у сфері надання послуг значною мірою обумовлюється рівнем організації управлінських відносин. В основу організації державного управління

у сфері надання послуг покладені принципи: верховенства права, підзвітності органів влади, консенсусу, прозорості та ефективності прийняття ними рішень [10, с. 236].

У цьому контексті слід звернути увагу на існуючі стандарти надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я. Відповідно до наказу Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження стандартів надання адміністративних послуг Міністерством охорони здоров'я України» від 28.12.2011 р. № 986 [11]. Стандартами надання адміністративних послуг є: ліцензування господарської діяльності з медичної практики; віднесення харчових продуктів до категорії харчових продуктів спеціального дієтичного споживання, функціональних харчових продуктів та дієтичних добавок та їх державної реєстрації; проведення державної реєстрації генетично модифікованих організмів джерел харчових продуктів, а також харчових продуктів, косметичних та лікарських засобів, які містять такі організми або отримані з їх використанням; атестації лікарів; атестації професіоналів з вищою немедичною освітою, які працюють у системі охорони здоров'я; реєстрації оптово-відпускних цін на лікарські засоби і вироби медичного призначення, що закуповуються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, ведення відповідного реєстру та надання інформації з нього; видачі листа-повідомлення щодо можливості ввезення на митну територію України незареєстрованих лікарських засобів з метою індивідуального використання громадянами.

Ці стандарти надання адміністративних послуг МОЗ вказують на те, що уповноважені суб'єкти із їх надання повинні дотримуватися принципів щодо надання кожної окремої послуги, а також регламентованих дій одержувача послуги. Суб'єктом, який надає вказані види послуг є адміністративний орган (структурний підрозділ), що надає послугу, – сектор державної акредитації Управління контролю якості медичних послуг Міністерства охорони здоров'я України.

Загалом же варто акцентувати увагу на тому аспекті, що стандарти надання адміністративних послуг служать основою забезпечення високої якості медичної допомоги та медичних послуг, гарантією забезпечення прав і законних інтересів особи у сфері охорони здоров'я. Також, слід підкреслити, що з метою актуалізації адміністративних послуг, іншим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 06.05.2024 р. № 782, затверджено двадцять видів інформаційних технологічних карток адміністративних послуг Міністерства охорони здоров'я України [12].

Вказаний нормативно-правовий акт свідчать про акт актуалізацію удосконалення адміністративних послуг, а також про процедурні питання надання різноманітної інформаційної та тех-

нологічної інформації, яка стосується надання різного виду адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я. Водночас, в зв'язку із прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру», доцільно до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 06.05.2024 р. №782 внести відповідні зміни, що стосуються процедурних питань пов'язаних із наданням адміністративних послуг. Це також стосується окремих положень наказу Міністерства охорони здоров'я України від 28.12.2011 р. № 986, щодо приведення стандартів надання адміністративних послуг у відповідність до міжнародних принципів і стандартів.

Висновки. Таким чином, зазначимо, що надання адміністративних послуг є необхідним компонентом забезпечення реалізації права громадянина і людини на охорону здоров'я в Україні. Закон України «Про адміністративну процедуру» вніс суттєві зміни у правовідносини надання адміністративних послуг. Тому, з метою удосконалення правовідносин із надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я існує необхідність внесення змін до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 28.12.2011 р. №986, щодо приведення стандартів надання адміністративних послуг у відповідність до міжнародних принципів і стандартів та наказу Міністерства охорони здоров'я України від 06.05.2024 р. №782, яким затверджено інформаційні та технологічні картки надання адміністративних послуг. Звернуто увагу на діючі стандарти надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я. Відповідно до наказу Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження стандартів надання адміністративних послуг Міністерством охорони здоров'я України» від 28.12. 2011 р. № 986 [11].

Література

1. Логвиненко Б.О. Публічно-сервісна діяльність держави у сфері охорони здоров'я в Україні. *Право та державне управління*. 2017. № 4. С. 109–114.
2. Світличний О.П. Роль держави у сфері боротьби із COVID-19: проблеми вакцинації. *Право. Людина. Довкілля*. Науково-практичний журнал. 2021. № 1. С. 95–100.
3. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 р. №5203-VI. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 32. Ст. 409.
4. Авер'янов В. Оновлення доктринальних засад українського адміністративного права у світлі євроінтеграційних вимог. *Юридична Україна*. 2010. № 3. С. 4–10.
5. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 р. № 2073-IX. *Відомості Верховної Ради*. 2023. № 15. Ст. 50.
6. Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.02.2006 р. № 90-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90-2006-p#Text>

7. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст. 19.

8. Shevchuk O. et. al. Aspects of legal regulation of the provision of medical services. *Amazonia Investiga*. 2020. Vol. 9. Issue 27. P. 357–366.

9. Музика-Стефанчук О.А. Публічні адміністративні послуги у сфері охорони здоров'я. *Запорізький медичний журнал*. 2020. Т. 22. № 2(119). С. 261–266.

10. Світличний О.П. Надання послуг публічною адміністрацією: моделі регулювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. № 63. С. 234–238.

11. Про затвердження стандартів надання адміністративних послуг Міністерством охорони здоров'я України : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 28.12.2011 р. № 986. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0404-12#Text>

12. Про затвердження інформаційних та технологічних карток адміністративних послуг Міністерства охорони здоров'я України : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 06.05.2024 р. № 782. URL: <https://moz.gov.ua/uk/decrees/nakaz-moz-ukraini-vid-06052024--782>

Анотація

Гаруст Ю. В. Адміністративні послуги у сфері охорони здоров'я України. – Стаття.

У статті звертається увагу на реформі вітчизняної системи охорони здоров'я, до проблемних питань якої звертають свої погляди науковці різних галузевих напрямів, серед яких важливого значення набуває діяльність суб'єктів публічної адміністрації у галузі надання адміністративних послуг. Акцентовано, що надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я є одним із важливих напрямків здійснюваної адміністративної реформи, яка покликана забезпечити захист прав та законних інтересів пацієнтів медичної сфери відповідно до міжнародних принципів і стандартів. На цій підставі проаналізовано Закони України: «Про адміністративні послуги»; «Про адміністративну процедуру»; «Основи законодавства України про охорону здоров'я», постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства охорони здоров'я України, думки науковців, що досліджували проблематику охорони здоров'я в Україні. Зазначено, що суб'єктами надання адміністративної послуги є публічна адміністрація, якій законодавець делегував повноваження щодо надання такого виду послуги. Зазначено, що стандарти надання адміністративних послуг служать основою забезпечення високої якості медичної допомоги та медичних послуг, гарантією забезпечення прав і законних інтересів особи у сфері охорони здоров'я.

Наголошено, що надання адміністративних послуг є необхідним компонентом забезпечення реалізації права громадянина і людини на охорону здоров'я в Україні. На підставі аналізу Закону України «Про адміністративну процедуру», який вніс суттєві зміни у правовідносини надання адміністративних послуг, автором запропоновано внести зміни до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 28.12.2011 р. № 986, щодо приведення стандартів надання адміністративних послуг у відповідність до міжнародних принципів і стандартів, а також та наказу Міністерства охорони здоров'я України від 06.05.2024 р. № 782, яким затверджено інформаційні та технологічні картки надання адміністративних послуг.

Ключові слова: охорона здоров'я, послуги, принципи, стандарти.

Summary

Harust Yu. V. Administrative services in the sphere of health care of Ukraine. – Article.

The article draws attention to the reform of the national health care system, to which problematic issues are addressed by scientists from various branches, among which the activity of public administration subjects in the field of providing administrative services is of great importance. It was emphasized that the provision of administrative services in the field of health care is one of the important directions of the ongoing administrative reform, which is designed to ensure the protection of the rights and legitimate interests of patients in the medical field in accordance with international principles and standards. On this basis, the Laws of Ukraine were analyzed: «On administrative services»; «About the administrative procedure»; «Fundamentals of the legislation of Ukraine on health care», resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine, orders of the Ministry of Health of Ukraine, opinions of scientists who studied the problems of health care in Ukraine. It is noted that the subjects of the provision of administrative services are the public administration, to which the legislator

has delegated the authority to provide this type of service. It is noted that the standards for the provision of administrative services serve as the basis for ensuring the high quality of medical care and medical services, guaranteeing the rights and legitimate interests of a person in the field of health care.

It was emphasized that the provision of administrative services is a necessary component of ensuring the realization of the right of a citizen and a person to health care in Ukraine. Based on the analysis of the Law of Ukraine «On Administrative Procedure», which introduced significant changes in the legal relationship of the provision of administrative services, the author suggested making changes to the order of the Ministry of Health of Ukraine dated 12.28.2011 No. 986, on bringing the standards of the provision of administrative services into compliance to international principles and standards, as well as the order of the Ministry of Health of Ukraine dated 05.06.2024 No. 782, which approved information and technological cards for the provision of administrative services.

Key words: health care, services, principles, standards.